

Nedenstående artikler danner baggrund for et spændende og underholdende foredrag som Niels Gundersen og Karl Georg Jensen holdt ved Lokalhistorisk forenings generalforsamling den 9. april 2014. Artikler og fotos venligst stillet til rådighed af foredragsholderne. *Lettere redigeret af Erling Knudsen.*

Bølgerne satte skub i planer om vildtfarmen

Svensk dåvildt på nye græsgange

- ved Kalvemose A i Tuse

Godt nok hører sejlturen mellem Sverige og Danmark ikke til de lange, og kun de færreste vil kalde den særligt inspirerende. Men pausen ombord på færgen kan alligevel få gang i de konstruktive tanker, og dem fik skoledirektør Poul E. Carlsen, Holbæk, en stribe af, da han i januar i år tog turen over sundet.

Carlsen vendte sammen med stadsgartner Kaj Fuglsang og naturskolens leder, Bernth Larsen, hjem efter at have studeret dyr til naturskolen. Og da var det, at skoledirektøren begyndte at lægge planer om at

etablere en privat vildtfarm.

Mulighederne blev undersøgt og gode venner kontaktet. I marts var vedtægterne for interessentskabet Vildtfarmen Ellemose klar. Maskinmester Christian Holbæk, Tuse, gdr. Samuel Hansen, Tuse, repræsentant Karl Georg Jensen, Holbæk, og forretningsfører Niels Gundersen, Ny Hagested, havde sagt god for Carlsen-planen.

Ni dåer og en hjort blev importeret fra Sverige, og efter et karantæneophold på den lokale naturskole var dyrene på plads den 31. marts 1983. Vildtfarmen var en realitet.

Pragtfulde omgivelser

Fire tønder land for enden af en markvej i nærheden af Kalvemose Å ved Tuse blev et paradys for både dyrene og de fem i interessentskabet - og deres familier. På arealet er der både krat, eng og mose - og dermed masser af skjulesteder for dåvildtet.

- Vi købte det, der i fagsproget hedder beslædede dyr, så vi kunne forvente at få øget besætningen i juni, fortæller Poul E. Carlsen. De ni dåer gav os ni kalve. Een fik to, een svigtede.

De importerede dyr kostede hver mellem 3.000 og 4.000 kr., men med bare fem kalve pr. sæson bliver de penge hurtigt tjent ind.

- Det er nemlig planen med det hele, at vi på et tidspunkt kan begynde at sælge ud af dyrene, siger Poul E. Carlsen. Levedyr vel at mærke. For eksempel til godser i Jylland og på Fyn.

Interessentskabet har da også allerede fået flere henvendelser fra interesserede købere, men foreløbig skal den lokale besætning have lov at vokse sig større.

En tønde land kan rumme 15 dyr - så der er stadig god plads at tage af på arealet ved Tuse.

Interessentskabet er registreret som erhvervsvirksomhed, og det er da heller ingen hemmelighed, at projektet skal kaste penge af sig.

Sammenlignet med kødkvægsbesætninger giver vildtet klare fordele: Udgifterne til foder er lavt (mellem 2.500 og 3.000 kr. pr. vinter), og dyrene kræver kun et minimum af pasning i forhold til køerne.

- Og så giver de masser af spændende oplevelser, siger de fem samstemmende. Der er ikke mange ting, der kan hamle op med at sidde og beundre dyrene en aften i solnedgangen.

Samtidig bliver det til sunde spadsereture på stedet på dage, hvor regn og søle normalt ville have holdt de fem inden døre.

- En fritidsbeskæftigelse, hvor vi ikke arbejder under tidspres, hvor vi får masser af oplevelser, og som forhåbentlig giver et økonomisk overskud på et tidspunkt, siger de.

I de varme måneder klarer dyrene stort set sig selv. I vinterperioden skiftes de fem i interessentskabet til at have ansvaret for, at der er rigeligt med foder. For dåvildtet består menuen hovedsageligt af græs, men i vintermånederne får de serveret gulerødder, korn, hør, majs og roer.

Det hele er endnu på det indledende stadie. Men bestanden er altså vokset siden marts, og der er håb om, at den bliver endnu større til juni - hvis den enlige hjort har klaret sine forpligtelser tilfredsstillende.

Papirusseriet var stort, inden projektet var realiseret. Men nu er der gang i Vildtfarmen Ellemose, og de fem i Interessentskabet kan glæde sig over, at bølgene å Øresund kan få tankerne til at rulle...

Billede 1: Hjorten kigger lidt mistænksomt mod hegnet. Men han har jo også en stor familie at skulle passe på. (Foto: Mik).

Billede 2: Mændene bag I/S Vildtfarmen Ellemose: Poul E. Karlsen, Christian Holbæk, Samuel Hansen, Karl Georg Jensen og Niels Gundersen. Drengen på skødet af P. E. Carlsen hedder Torben - med efternavnet Gundersen.

Billede 3: Så er der serveret: Samuel Hansen diskler op for dåvildtet ved Tuse.

God forretning

- og en dejlig fritidsfornøjelse

Holbæk-virksomhed har succes med hjortefarm på marginaljord

En em af brunst og slagsmål blander sig med duften af afskrællende træer, pløje og blæst. En gammel herre har netop såret en yngre efter at slagsmål om en dame. Damen er ligeglad, hun vil bare have en mand - nu. Men den gamle herre er træt, forsøger forgæves at leve op til et tidligere tiders dame-bedrifter, men må opgive. Og det huer ham ikke. som var damen et stykke legetøj glider han af hende, slynger hende op i luften og kaster hende væk. Hans stolthed har fået et knæk.

I læ for den stride efterårsblæst sidder i et lille arbejdsskur to mænd med et glas Gammel Dansk foran sig, medens de interesseret og fornøjet betragter kampen. Bliver kampen for hård, skal de kun hurtigt vise sig, og så er brunsten og slagsmålet forbi. De kæmpende er nemlig sky - og bryder sig ikke om mennesker.

Vildtfarmen Ellemose eksisterer nu på femte år, og bedriften af hjorte og dåer har nået sit maksimale. De fem indehavere af hjortefarmen ved Holbæk er allerede begyndt at sælge ud af bestanden, for et halvt hundrede hjorte er rigeligt på otte tønder land.

Der var flere grunde til, at de fem etablerede farmen. Landmand Samuel Hansen kunne ikke bruge de fugtige jorder til agerbrug, tidligere skoledirektør i Holbæk, Poul Carlsen, ville bruge en del af sin nye fritid til at studere de vilde dyrs adfærd i naturen, og også de tre andre indehavere, forretningsfører i DLG, Niels Gundersen, repræsentant Karl Georg Jensen og maskinmester Christian Holbæk, havde hver deres grunde til at importere hjortene, som er fra Sverige.

Overskud

Fælles for dem alle var dog, at de ville prøve kræfter med en ny bedrift på ellers ubrugelige arealer - de såkaldte marginaljorde. Og forretningen er begyndt at blive rentabel. I de sidste to år har interessentskabet Vildtfarmen Ellemose haft overskud.

Overskuddet er nu ikke noget at råbe hurra for, fortæller Samuel Hansen og Poul Carlsen i arbejdsskuret. der er endnu for få hjortefarme i Danmark til afsætningen kan mærkes. Holdt flere landmænd hjorte, ville udbuddet være større i butikkerne og dermed også efterspørgslen.

Så ulogisk, som kun markedsøkonomi kan være, er der alligevel for mange danske hjortefarme til, at vildtfarmen ved Ellemosen kan give stort overskud! Det kræver en forklaring af en fagkyndig:

- Da vi for fem år siden startede farmen, blev det hurtigt en god forretning. Vi solgte på grund af kun en lille interesse for vildtkødet ikke til slagterier, men derimod til andre landmænd, som på grund af hele debatten om marginaljorde var begyndt at se sig om efter andre muligheder, fortæller Poul Carlsen og fortsætter.

- Derfor fik vi solgt en del dåer og tyre - altså avlsdyr. Imidlertid er interessen for hjortefarme nu ved at have nået højdepunktet, og derfor kan vi ikke længere sælge avlsdyr til så god en pris som før.

Sundt, magert kød

I dag sælger Vildtfarmen Ellemose derfor primært til et nyoprettet hjorteslagteri i Nordjylland. Indehaverne håber, når der nu er etableret et slagteri, at flere middage vil bestå af dyreryg og hjortekølle, som ifølge Samuel Hansen og Poul Carlsen er meget lækre og tilmed sundhedsrigtige spiser, da hjortekødet er magert. Foreløbig har selve forretningen dog ikke været det primære formål for de fem marginaljords-pionerer. Interessen for dyrene er højere.

Nemme at passe

Hjorte og dåer, det vil sige hanner og hunner, er nemme at passe. De trives på næsten alt terræn. Helst skal der dog - som i Ellemosen - være en mindre skov eller krat, hvor de vilde dyr kan søge læ i uvejr. Dyrene skal helst ikke gå på for lavt og fugtigt terræn, det kan give sygdomme, advarer landbrugsministeriet dog i en pjeces om hjortebrug, der er udsendt i år.

Vildtfarmen Ellemose har hidtil undgået sygdomme, selv om terrænet er både lavt og - dermed - fugtigt. Det skyldes nu mest, at indehaverne ikke driver farmen intensivt, fortæller Poul Carlsen og Samuel Hansen.

- Vi kunne sagtens have flere dåer gående på arealet, men så skal vi drive dyrene intensivt. Det indebærer regelmæssig fodring, også om vinteren, hvor hjortene ellers så godt som faster. Vi er nu mest indstillet på blot at få forretningen til at løbe rundt og har heller ikke tid til den intensive drift.

- Men der er ingen tvivl om, at hvis man virkelig driver farmene intensivt, som på visse farme i Jylland, hvor der går mange hundrede dyr, så kan det blive en god, overskudsgivende og ikke særlige tidskrævende bedrift. Derfor er hjortefarmene også kommet for at blive.

Billede 1: De unge dåer - hjortekalve kaldes de i fagsproget - kræver som deres ældre familiemedlemmer meget lidt pasning. De vilde dyr er sky og passer helst sig selv.

Billede 2: Samuel Hansen og Poul Carlsen har sammen med deres tre kompagnoner på fem år skabt en overskudsgivende bedrift på ellers ubrugelig jord.

Afskrift af artikel i Holbæk Amts Venstreblad for den 21. oktober 1988. Foto: Søren Holmberg, tekst "unger"